

5. Краснокутська, Н. Т. Інноваційний менеджмент [Текст] : навч. посіб. / Н. Т. Краснокутська. – К. : Київ. нац. екон. ун-т, 2003. – 504 с.

6. Крупка, Я. Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві [Текст] / Я. Д. Крупка // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 5. – С. 15–20.

7. Нападовська, Л. В. Управлінський облік [Текст] / Л. В. Нападовська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.

8. Пушкар, М. С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів) [Текст] : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 334 с.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© Л.Ю. Курбетдінова, 2011.

УДК 657.37:006,32

Г.С. Дєргільова, канд. екон. наук

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВІДПОВІДНО ДО МСФЗ

Розглянуто сутність трансформації фінансової звітності України в умовах міжнародної інтеграції та проаналізовано основні напрями удосконалення вітчизняної облікової системи на основі міжнародного досвіду.

Рассмотрена сущность трансформации финансовой отчетности Украины в условиях международной интеграции и проанализированы основные направления усовершенствования отечественной системы учета на основе международного опыта.

Considered the essence of the transformation of financial statements of Ukraine in conditions of international integration and analysed the main directions of improvement of domestic accounting system based on international experience.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Визначивши стратегічну мету – перехід до ринкових форм господарювання, Україна взяла курс на проведення докорінних економічних реформ. Складовою цього процесу став процес входження національного господарства України в систему світового господарства. Віхами на цьому шляху визначено вступ України в Світову організацію торгівлі та до Європейського співтовариства. Даний стратегічний курс об'єктивно потребує адаптації вітчизняної системи бухгалтерського обліку, звітності та контролю до міжнародних стандартів.

Реформування системи бухгалтерського обліку, яке відбувається в Україні, передбачає застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Метою стратегії застосування МСФЗ є вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

За теперішнього часу триває робота з гармонізації вітчизняної звітності відповідно до міжнародних норм. Так, крім уже відомих П(С)БО 1-34, було внесено зміни наказами «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 25.09.09 р. № 1125, «Про затвердження Змін до деяких методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку» від 10.11.09 р. №1307, «Про внесення змін до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів» від 10.06.2010 р. № 382.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та методики складання фінансової звітності в умовах діючих П(С)БО розглянуто низкою наукових досліджень провідних учених.

Для написання статті було використано результати наукових праць провідних вітчизняних та світових учених: М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, Н.Г. Горицької, Р.Е. Грачової, С.Ф. Голова, С.В. Івахненкова, Б.С. Кругляка, В.Є. Мниха, В.М. Пархоменка, В.В. Сопка, Г.Г. Старостенко, Н.В. Тарасенко, Л.М. Янчевої та ін.

Але практика господарської діяльності та численні публікації у періодичних виданнях свідчать про суттєві недоліки показників фінансової звітності з точки зору їх доречності та достовірності, а отже й неможливості прийняття обґрунтованих управлінських рішень прийнятих на основі аналізу даних фінансової звітності.

Мета та завдання статті. Необхідність усебічного вивчення питань трансформації фінансової звітності в умовах міжнародної інтеграції вітчизняної економіки, зумовили вибір теми статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною ланкою в інформаційному забезпеченні управління (на рівні держави, галузей, певних ринків та конкретних підприємств) був і буде бухгалтерський облік та бухгалтерська (нині фінансова) звітність.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.98 р. № 1786 “Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів” розпочато радикальну реформу з приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог ринкової економіки і міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

МСФЗ – це документи, які визначають загальний підхід до складання фінансової звітності, а також пропонують варіанти обліку окремих засобів або операцій підприємств [1]. Саме використання Міжнародних стандартів фінансової звітності дає змогу розуміти мову бізнесу підприємців та інвесторів з різних країн.

На сьогодні існує декілька сфер використання МСФЗ. По-перше – це міжнародний зразок для багатьох країн світу, що розвиваються, зокрема й України. По-друге, це основа для формування національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. По-третє, МСФЗ прийняті для застосування під час складання та подання фінансових звітів світових фондових бірж, зокрема Лондонської, Римської, Гонконгівської тощо [2].

Наступним етапом трансформації бухгалтерського обліку в країні стало прийняття Верховною радою України Закону України від 16.07.99 р. “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та затвердження Міністерством фінансів України на основі МСФЗ національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

З метою вдосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського союзу, 24.10.07 р. Кабінетом Міністрів України розпорядженням № 911-р було схвалено Стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [3].

Однією зі складових плану заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського союзу (затверджена розпорядженням КМУ від 11.06.08 №821-р) є впровадження Мінфіном нових П(С)БО.

На сьогодні в Україні триває активна робота щодо запровадження національних стандартів бухгалтерського обліку на основі норм МСФЗ. На даний момент розроблено 34 вітчизняних положення (стандарти) бухгалтерського обліку, з 01.01.12 р. набирає чинності П(С)БО «Податкові різниці».

За цей час в якості національних запроваджено міжнародні принципи щодо:

- побудови та застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій;

- визначення методів та принципів ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в спеціальних нормативно-правових актах – положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО);

- регулювання питань методології обліку та фінансової звітності виключно Мінфіном України, а самих форм звітності лише за погодженням з Держкомстатом України, тобто усунення від цієї справи галузевих міністерств;

- можливості застосування облікової політики – як сукупності принципів, методів і процедур, що використовуються конкретним підприємством для складання і подання його фінансової звітності. Відповідальності власника за організацію та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;

- організації внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, як обліку, який не регулюється П(С)БО, а проводиться на розсуд та задля задоволення інформаційних потреб керівництва підприємства.

Проводячи реформу бухгалтерського обліку, професійна еліта України балансує між двома важливими полюсами цієї проблеми:

- з одного боку – збереження національних методологічних напрацювань, що базуються на завданнях і функціях обліку, які враховують національну ментальність (російсько-радянська бухгалтерська школа, що формувалася під історичним впливом європейської континентальної бухгалтерської школи). Розгляд Урядом національного бухгалтерського обліку і звітності як елемента національної безпеки. Звідси сприйняття та застосування в якості національних МСФЗ поступово та у випадках їх не протиріччя національним інтересам. Саме за таким пріоритетом розробляються та впроваджуються МСФЗ у країнах, що мають стійкі історичні школи бухгалтерського обліку (США, Німеччина, Велика Британія, Франція, Російська Федерація та інші);

- з іншого – беззастережне сприйняття національних МСФЗ, коли бухгалтерський облік сприймається як ділова мова бізнесу в глобальній економіці, що важливо для країн, які потребують значних зовнішніх інвестицій.

Різні облікові системи за загальнометодологічними принципами можуть зближуватися шляхом: уніфікації, стандартизації та гармонізації (рис.). На міжнародному рівні ідея стандартизації облікових процедур реалізується в межах уніфікації обліку, яку запроваджує Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності. Сутність цього підходу полягає в розробці уніфікованого набору стандартів, які застосовуються в різних країнах світу, через що запроваджуються єдині «облікові правила» – відображення господарських операцій у звітності та усувається необхідність складання власних національних стандартів.

Гармонізація бухгалтерського обліку висуває існуючі у сфері обліку проблеми на міжнародну арену, спрямовуючи процес обміну економічною інформацією так, щоб забезпечити для її користувачів можливість створення єдиного підходу для їх вирішення.

Гармонізація фінансової звітності згідно з МСФЗ може сприяти поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, що позитивно вплине на економічну інтеграцію вітчизняних підприємств у світовий простір.

Для того щоб фінансова звітність була гармонізована та уніфікована, необхідно її трансформувати. У фаховій літературі існують різні визначення поняття «трансформація» в контексті бухгалтерського обліку. Проаналізувавши їх ми дійшли висновку, що трансформацію можна визначити як сукупність процедур перетворення облікової інформації, яка має визначені параметри, у фінансову інформацію яка має інші параметри.

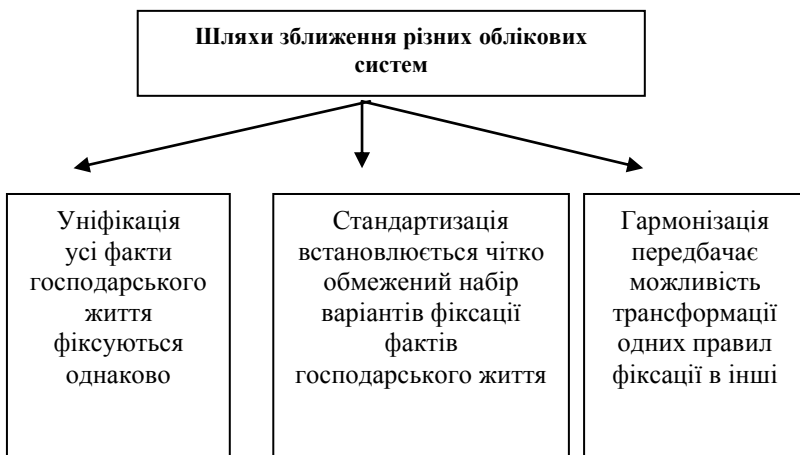

Рисунок – Шляхи зближення різних систем обліку за загальнометодологічними принципами

Складність і кількість трансформаційних процедур залежить від ступеня розбіжностей вхідних і кінцевих параметрів. Відносно фінансової звітності мова йде про ступінь невідповідності П(С)БО і МСФЗ. Потреба в трансформації зумовлена тим, що П(С)БО, хоча суттєво й не суперечать міжнародним стандартам, проте не повністю

охоплюють усі вимоги щодо подання та розкриття інформації у фінансовій звітності, що передбачені МСФЗ.

Головним завданням трансформації бухгалтерського обліку, як зазначається в Програмі реформування бухгалтерського обліку зі застосуванням міжнародних стандартів фінансової звітності, є узгодження національної системи бухгалтерського обліку і звітності відповідно з реаліями ринкової економіки та міжнародних стандартів фінансової звітності [4]. Проте, на практиці досить часто спостерігається механічне запозичення положень МСФЗ, що гальмує реалізацію основних завдань та функцій на макрорівні, та управління економікою держави.

Реформування бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності зтикається на своєму шляху з безліччю проблем. Серед основних можна виділити наступні:

1. Відсутність взаємозв'язку між П(С)БО та законами і кодексами, які впливають на застосування МСФЗ.

2. Відмінності між бухгалтерським обліком і оподаткуванням полягають у різних цілях, завданнях та принципах і методах, використання різної нормативно-законодавчої бази. Така відмінність, з одного боку, не заохочує застосування принципів МСФЗ, а з іншого – ускладнює контроль за дотриманням Податкового Кодексу, що суттєво ускладнює процес гармонізації системи бухгалтерського обліку.

3. Відсутність у більшості міністерств та відомств нормативно-методологічного забезпечення обліку в галузях економіки. Лише окремі міністерства забезпечують підвідомчі підприємства методичною базою, хоча фінансова звітність має враховувати специфіку галузі.

Для врахування галузевої специфіки Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності розроблено МСБО 11 «Будівельні контракти», МСБО 26 «Облік та звітність за програмами пенсійного забезпечення», МСБО 41 «Сільське господарство», МСФЗ 6 «Розвідка та оцінка запасів корисних копалин. На основі наведених міжнародних стандартів розроблено П(С)БО 18 «Будівельні контракти», П(С)БО 30 «Біологічні активи», П(С)БО 33 «Витрати на розвідку корисних копалин» [5]. Проте фінансова звітність складена на основі зазначених стандартів, не забезпечує належної прозорості, оскільки підприємства різних галузей складають уніфіковані форми фінансової звітності, що позбавляє їх можливості самостійно виділяти або об'єднувати статті у фінансовій звітності виходячи з їх сутності;

4. Невідповідність системи післядипломної освіти бухгалтера загальноприйнятим міжнародним принципам і стандартам, які

розроблено Міжнародною Федерацією Бухгалтерів (МФБ), що вступили в дію з 2005 р.

У першу чергу, ця невідповідність полягає у відсутності певної відповідальності державних або громадських установ за компетентність, кваліфікаційний рівень бухгалтера. У зв'язку з цим нагальною потребою сьогодні є формулювання пріоритетів національної політики у сфері обліку, яка має й надалі розвивати передумови для реалізації професійного та інтелектуального потенціалу вітчизняних фахівців, конкурентоспроможних відносно до відомих міжнародних кваліфікаційних рівнів, а саме: АССА (Великобританія), СРА (США), СОА (Канада) тощо [6].

Робота в цьому напрямку триває завдяки Спільці аудиторів України, Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, та Української асоціації сертифікованих бухгалтерів і аудиторів. Більшість з цих організацій проводять роботу з підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів без її експертизи на відповідність національним інтересам України зі сторони Мінфіну.

Усі перелічені вище проблеми ускладнюються тим, що на сьогоднішній день власник не має достатніх мотивацій для організації на своєму підприємстві регламентованого державою бухгалтерського обліку. Навпаки, як зазначалось вище, головні державні запити (податкова та статистична звітність) згубно діють на бухгалтерський облік, стимулюють його тінізацію.

Висновки. Очевидно, що ці проблеми потребують негайного вирішення, у тому числі і через координацію дій всіх державних органів та моніторинг стану бухгалтерського обліку з метою критичної оцінки його результатів, внесення відповідних змін до чинного законодавства. Ми погоджуємося із провідними вітчизняними економістами та вважаємо, що запровадженню нових П(С)БО має передувати належне їх обговорення та апробація на практиці, що дозволить усунути їх постійне коригування відповідними наказами Міністерства фінансів [7; 8]. Крім цього, необхідно передбачити функціонування підтримки важливих методичних розробок та професійних друкованих видань, що організовують на своїх сторінках їх обговорення та вдосконалення.

Список літератури

1. Ліснич, О. В. Міжнародні стандарти як основний напрям удосконалення бухгалтерської звітності в системі економічної інформації [Текст] / О. В. Ліснич // Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 190–193.

2. Веріга, Г. Проблемні аспекти трансформації фінансової звітності підприємств України відповідно до принципів МСФЗ [Текст] / Г. Веріга, А. Савро // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 9. – С. 19–25.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України [Текст] : [Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні від 24.10.07 № 911-р.] // Бухгалтерський облік і аудит. – № 11. – С. 76–79.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.minfin.gov.ua/control/publish>>.

5. Пархоменко, В. М. Нормативно-правове забезпечення реформування бухгалтерського обліку [Текст] / В. М. Пархоменко // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. – 2010. – № 16. – С. 104–107.

6. Прилипко, С. І. Сертифікація професійних бухгалтерів в Україні [Текст] / С. І. Прилипко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 2. – С. 102–106.

7. Бутинець, Ф. Ф. Проблеми реформування української системи обліку [Текст] / Ф. Ф. Бутинець // Вісник ЖІТІ. – 2002. – № 20. – С. 3–15.

8. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи [Електронний ресурс] / В. М. Жук // Бухгалтерський портал «Облік та фінанси АПК». – Режим доступу : <<http://magazine.faaf.org.ua/content/view/29/35/>>.

Отримано 30.10.2011. ХДУХТ, Харків.

© Г.С. Дергільова, 2011.

УДК 658.787

Л.О. Кирильєва, канд. екон. наук

І.Б. Чернікова, канд. екон. наук

Т.А. Наумова, канд. екон. наук

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПЕРЕХОДУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ (МСФЗ) У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розглянуто шляхи зближення облікових систем світу в умовах стандартизації. Проведено аналіз нових МСФЗ та їх адаптація в Україні відповідно до сучасної законодавчої бази.

Рассмотрены пути сближения учетных систем мира в условиях стандартизации. Проведен анализ новых МСФО и их адаптация в Украине согласно современной законодательной базе.